

Svenskt deltagande i militära interventioner

- en teoretisk analys

Daniel Skånberg

Abstract

Although Sweden is a relative small state by comparison they have participated in a large number of military interventions through out the past decades. This study investigates the motives and forces that drive Sweden to participate in this controversial activity. The study will use a theoretical approach from an international relations perspective to analyze three different cases. The basis for the study is the hypothesis that social constructivism is the main motivator with regards to decision making on military interventions. In order to test the validity of the hypothesis neo-realism and neo-liberal institutionalism will be used in comparison. The cases have been chosen based on their divergent nature with regards to geography, political rule and more in order to achieve a wide empirical range. To further achieve a comprehensive presentation the military interventions will also be studied from a foreign security policy perspective looking back on what has shaped the present politics of Sweden. The study will show that Sweden has kept a clear course with regards to motives.

Nyckelord: internationella relationer, utrikes- och säkerhetspolitik, Sverige, militära interventioner, konstruktivism, neorealism, neoliberal institutionalism, Bosnien, Afghanistan, Tchad

Antal ord: 9860

Innehållsförteckning

1 Inledning	5
1.1 Syfte och Frågeställning	6
1.2 Tidigare forskning.....	7
1.3 Disposition	8
2 Teoretiska och analytiska utgångspunkter	9
2.1 Teoretisk abstraktionstrappa	10
2.1.1 Identitet	10
2.1.2 Säkerhet	10
2.1.3 Samarbete.....	11
2.2 Säkerhet och säkerhetspolitik	11
2.3 Säkerhetspolitikens struktur.....	12
2.4 Svensk säkerhetspolitik.....	12
2.5 Om krig och interventioner	15
2.6 Empiriskt underlag för undersökningen.....	16
3 Metodologiskt tillvägagångssätt	17
3.1 Analysmodell	18
3.2 Material	18
3.3 Avgränsningar.....	19
3.4 Validitet och reliabilitet	20
4 Teori	21
4.1 Realism och neorealism	21
4.2 Liberalism och neoliberal institutionalism.....	23
4.3 Konstruktivism.....	25
5 Tre fall av militära interventioner	27
5.1 Fallet Bosnien	27
5.2 Fallet Afghanistan.....	28
5.3 Fallet Tchad	29
6 Diskussion och slutsatser	31
6.1 Diskussion.....	31
6.1.1 Fallet Bosnien	32

6.1.2	Fallet Afghanistan.....	32
6.1.3	Fallet Tchad	33
6.1.4	Sammanfattning diskussion	33
6.2	Slutsatser	34
7	Litteraturförteckning	36

1 Inledning

Varför krigar stater? Det är en vanlig fråga inom statsvetenskapen men det finns långt ifrån något entydigt svar eftersom i princip alla teorier, inom såväl internationella relationer som inom det mer avgränsade studiefältet utrikes- och säkerhetspolitik, ger ett och ibland flera svar. Denna undersökning kommer att angripa ett snävare perspektiv av problematiken i form av militära interventioner. Mer specifikt kommer Sveriges agerande att analyseras för att kunna förstå en del av den svenska utrikes- och säkerhetspolitiken.

Sverige som relativt liten stat har sedan tiden efter andra världskriget haft ett omfattande militärt engagemang internationellt. Engagemanget har skett inom ramen för olika internationella institutioner och i många olika länder. Sett över tiden har flera tusen svenska män och kvinnor tjänstgjort runt om i världen som en förlängning av svensk utrikes- och säkerhetspolitik. Av dessa har en icke obetydlig del kommit hem både psykiskt och fysiskt skadade. Ibland har de inte kommit hem alls. Eftersom så mycket står på spel både ur ett politiskt och ett individuellt perspektiv finns det anledning att undersöka och ytterligare försöka förstå fenomenet. Svenska militära interventioner är viktigt att studera för att försöka förstå vilka drivkrafter som ligger bakom ett agerande som inte bara riskerar svenska soldaters liv och hälsa utan som också, utifrån vissa synsätt, strider mot idén om den suveräna staten. Är det makt, rättvisa, säkerhet eller bara en stats självbild som leder till beteendet? Undersökningen kommer att använda olika teorier som analys hjälpmedel då de kan bidra till att analysera och förstå just den drivande kraften. Teorierna kommer fungera som ramverk, genom vilket fenomenet militär intervention presenteras och på detta läggs ett antal utvalda empiriska fall som representerar det svenska agerandet. Genom att studera en stats historiska handlande inom ett delområde av internationella relationer, i det här fallet Sverige och militära interventioner, ökar också möjlighet att förklara och förstå andra händelser inom andra fält. Varje undersökning utgör en pusselbit som sedan kan läggas tillsammans med andra för att bygga en större och mer precis bild.

1.1 Syfte och Frågeställning

Syftet med uppsatsen är att undersöka en del av den svenska utrikes- och säkerhetspolitiken i form av Sveriges förhållande till militära interventioner. Mer specifikt kommer undersökningen att fokusera på tiden efter kalla kriget och den utveckling som skedde därefter. Undersökningen ska försöka identifiera på varför politiken förs som den gör och vilka motiv som ligger bakom den. Undersökningen syftar till att svara på följande fråga:

- Varför deltar Sverige i militära interventioner internationellt?

För att möjliggöra arbetet så kommer jag använda mig av en hypotes. Framtagandet av denna är baserad på en identifierad trend i Sveriges agerande gällande militära interventioner. Inom området har Sverige efter kalla kriget genomfört ett flertal insatser i Europa, Afrika och Asien. Parallellt har försvarsfrågan inte haft någon stor roll i den politiska debatten och inte heller har dessa insatser erhållit den uppmärksamhet som de borde sett till deras omfattning. I samband med insatserna har Sverige interagerat frekvent med både EU, FN och NATO vilket gjort Sverige till en viktig aktör på den internationella säkerhetspolitiska arenan. Sveriges långa historia av internationellt militärt deltagande, initialt under FN men senare även under EU och NATO har en speciell ställning och kan inte förklaras utan att se på Sveriges unika och speciella geografiska och säkerhetspolitiska situation. De många åren av neutralitetspolitik och därmed det utanförskap som bildades i förhållande till många andra stater som är involverade i militära allianser har format det svenska beteendet fram till dags datum. Slutsatsen och det som ska undersökas är om det finns förklaringar i den nationella identiteten som påverkar deltagandet i interventioner. Hypotesen har därför formulerats enligt följande:

- Identitet har varit avgörande i beslut kopplade till svenskt deltagande i militära interventioner efter kalla krigets slut

1.2 Tidigare forskning

Svensk säkerhetspolitik och Sveriges förhållande till organisationer som NATO och EU samt internationella interventioner är ett brett problemområde med omfattande tidigare forskning. En stor del av forskningen som gjorts avseende svensk utrikes- och säkerhetspolitik handlar om den svenska alliansfrihetspolitiken som syftar till neutralitet, främst under kalla kriget. Undersökningen kommer därför endast ur ett historiskt perspektiv att beröra denna del och ska istället försöka anlägga ytterligare en dimension med fokus på tiden efter kalla kriget samt varför Sverige deltar i militära interventioner. En närliggande studie är nyligen gjord av Wilhelm Agrell som går på djupet i ett specifikt fall i form av Afghanistan.

De teorier som undersökningen utgår ifrån är sprungna ur realism, liberalism samt konstruktivism och medför omfattande material att luta undersökningen mot. Alexander Wendt, John Keohane och Kenneth Waltz har alla lämnat betydande bidrag till respektive teori. *Anarchy is what states make of it*, *The anarchic structure and world politics* och *International institutions: Can interdependence work?* av tidigare nämnda författare ser jag som centrala för att skapa en god teorigrund i undersökningen.

För att komma till hypotesen har inspiration hämtats i främst en artikel samt en bok. Artikeln *From Nordic neutrals to post-neutral Europeans: Differences in Finnish and Swedish policy transformation* som är skriven av Ulrika Möller och Ulf Bjereld diskuterar skillnader mellan Sverige och Finland i förhållande till bland annat neutralitet och NATO. De kommer i denna fram till att det som styr utifrån svenskt vidkommande mer handlar om vad som är socialt lämpligt (identitet). Boken *The social construction of Swedish neutrality: challenges to Swedish identity and sovereignty* är skriven av Christine Agius och undersöker kopplingarna mellan neutralitet och identitet genom en fallstudie på Sverige. Dessa alster har använts som utgångspunkter i arbetet med undersökningen. Rent praktiskt så innebär det att det finns forskning att luta arbetet mot vilket underlättar kumulativitet både avseende teorier och andra mer empiriska aspekter. Det innebär samtidigt att det är svårt att inhämta all kunskap i ämnet då det kan bli både överväldigande och kontraproduktivt. Därför har avgränsningar gjorts bland annat i frågeställningen samt genom att avgränsa i tid. Det har också att påverkat valet av fall genom att främst begränsa antalet.

1.3 Disposition

Uppsatsen fastställer efter ovanstående inledning först de teoretiska grundvärdena som utgör utgångspunkten i undersökningen. I samma kapitel avhandlas ett antal begrepp och företeelser som förklaras och fastställs för att skapa ytterligare förutsättningar och fungera som ett led i operationaliseringen. Nästkommande kapitel avhandlar metoden och en del i kapitlet är den analysmodell som används. Även material och avgränsningar presenteras tillsammans med en diskussion kopplat till reliabilitet och validitet. Det fjärde kapitlet innehåller en redogörelse av teorierna och hur dessa förhåller sig till interventioner. Syftet med kapitlet är framförallt att gå från en hög abstraktionsgrad och sedan bryta ned teorierna på ett sätt som medger att de kan användas för att analysera de empiriska fallen. Dessa presenteras i sin tur i det femte kapitlet med fokus på hur Sverige motiverat sina åtagande. Därefter redovisas analysen i form av en diskussion mot bakgrund av teorierna. Avslutningsvis framläggs slutsatserna av undersökningen och hypotesen som sådan kommer att prövas.

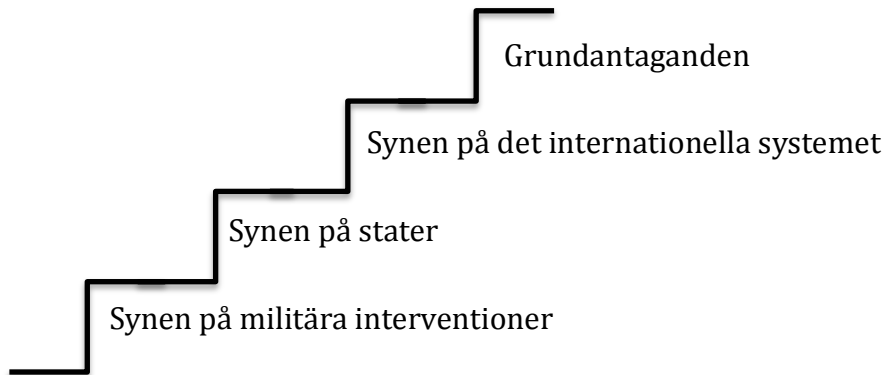
2 Teoretiska och analytiska utgångspunkter

Eftersom hypotesen utgår ifrån att identitet är avgörande för hur säkerhetspolitiken förs och därmed betydelsefull i de beslut som avhandlar Sveriges deltagande i militära interventioner är konstruktivismen som teori central. Därmed finns även ett behov av att göra en historisk tillbakablick för att skapa en teoretisk grund att stå på då konstruktivismen kräver en historisk förståelse. Konstruktivismen jämförs sedan med neorealism och neoliberal institutionalism för i slutändan kunna pröva hypotesen. Anledningen till att dessa valts ut är deras delade grundläggande antagande om att det internationella systemet är anarkiskt i den bemärkelse att det inte finns någon suverän över staterna vilket skapar en anarkisk struktur. Även staten som sådan är en viktig aktör för samtliga teorier vilket gör dem lämpliga för den kommande undersökningen. Det som skiljer dem åt är hur stater agerar och hur det anarkiska tillståndet påverkar dem. (Lamy, 2011:123, Baylis 2011:237-238)

För att det ska vara möjligt att använda teorierna som analys hjälpmedel kommer de att omvandlas till en form av idealtyper. Även om de inte bygger på en empirisk beskrivning likt Max Webers motsvarigheter kommer tre teoretiska begrepp att skapas enligt samma princip. (Teorell & Svensson, 2007:42-43) Respektive teori kommer att brytas ned till operationella indikatorer med fokus vad som leder till en påverkan av staters agerande. (Esaiasson m.fl. 2007:59-60) Syftet är att de ska fungera som ett analys hjälpmedel och vara strukturerade på samma sätt för att analysera de empiriska fallen. En form av definition av konstruktivism, neorealism och neoliberal institutionalism kommer således att göras som ett led i operationaliseringen. (Teorell & Svensson, 2007:39) Resultatet av denna fungerar sedan som ett mätverktyg och används för att undersöka i vilken utsträckning de kan anses påverka den beroende variabeln, hur Sverige agerat.

2.1 Teoretisk abstraktionstrappa

Vid analys av teorierna har en abstraktionstrappa nyttjats för att underlätta arbetet och säkerställa att respektive teori presenteras på ett jämförbart sätt.

Figur 1: Översikt av abstraktionstrappa

Denna har i sin tur lett fram till att respektive teori erhållit ett sammanfattande karaktärsdrag som kan härledas utifrån den analys som gjorts baserat på just ovanstående abstraktionstrappa och presenteras i korthet nedan:

2.1.1 Identitet

Identitet utgör idealtypen för konstruktivismen då den inte specifikt tar ställning varken för eller emot fenomenet. Interventioner är således inte givna utan aktörerna skapar tillsammans, genom interaktion, förutsättningar för interventioners vara eller icke-varande baseras på bland annat normer. En stats självbild spelar en avgörande roll.

2.1.2 Säkerhet

Säkerhet utgör idealtypen för neorealismen då den alltid kommer att vara det viktigaste incitamentet för att genomföra en intervention för den intervenerande staten. Interventionen i sig kan ske för att geografiskt eller tematiskt tillskansa sig mer makt.

2.1.3 Samarbete

Samarbete utgör idealtypen för neoliberal institutionalism då stater tillsammans med varandra, andra aktörer samt inom ramen för regionala och internationella organisationer skapar förutsättningar för interventioner. Grundläggande liberala värderingar är centrala.

2.2 Säkerhet och säkerhetspolitik

Säkerhetspolitik som studieområde faller in under internationella relationer som i sin tur kan definieras som studiet av politisk interaktion mellan olika internationella aktörer. (Hough, 2008:2) Definitionen av säkerhet och därmed vad som studeras är mer omtvistad och begreppet har utvecklats till att omfatta mer än vad det traditionellt sett gjort. En generell förklaring bygger på frihet från hot som ett grundläggande värde men det finns en stor diskrepans mellan vilket fokus som studiet ska ha. Är det till exempel på individ-, nationell-, internationell- eller global nivå? (Baylis, 2011:233) Denna typ av debatt avser vilket djup som begreppet säkerhet bör ha och den sker parallellt med en debatt om vilken bredd som ska innefattas. Med bredd avses istället vilken typ av hot som ska undersökas. Traditionellt så har militära hot varit normerande men det finns förespråkare som hävdar att studier av säkerhet även ska inkludera andra typer av hot som kan påverka aktörerna. Bakgrunden till ovanstående resonemang är att det historiskt sett funnits andra faktorer än bara krig som skapat dödat och skadat såväl individer som stater. Enligt denna typ av resonemang kan till exempel fattigdom och miljö definieras som hot och därmed falla in under studiet av säkerhet. (Hough, 2008:7-8)

Denna undersökning kommer att baseras på den mer traditionella synen av begreppet säkerhet i den bemärkelsen att mitt främsta studieobjekt kommer att vara en stat. Motivet till att så är fallet är att de teorier som jag kommer att använda mig av delar denna syn vilket gör att de går att jämföra på ett bättre sätt. Undersökningen bortser därmed från den mer fördjupade synen på säkerhet såsom den presenteras av bland annat kritiska säkerhetsstudier, där individen sätts i centrum, eftersom det kan bli svårt att applicera en sådan tolkning. (Baylis, 2011:239) Avseende vilket djup som begreppet säkerhet kan ha så medger de olika teorierna en högre grad av flexibilitet då de i sin natur ser på säkerhet utifrån olika perspektiv och det är i sin tur en del av vad som ska undersökas. Vad som är att betrakta som ett hot kan

användas för att besvara vad som driver en stat i sitt agerande vilket också kan användas för att undersöka Sveriges militära deltagande internationellt.

2.3 Säkerhetspolitikens struktur

Utöver ovanstående resonemang om begreppet säkerhet och säkerhetspolitik vill jag framhålla Nils Andréns metod för att strukturera säkerhetspolitiken och med den som grund göra ytterligare en avgränsning. Andréns gör en indelning i utåtriktad- och inåtriktad säkerhetspolitik som i sin tur har olika mål och medel. Den inåtriktade säkerhetspolitiken har bland annat förmåga till självförsvar och försörjningstrygghet som mål och militära resurser och näringspolitiska åtgärder ingår som medel. Den utåtriktade säkerhetspolitiken å sin sida inkluderar relationer med andra stater, påverkan på den internationella miljön och internationell gemenskap som mål och därigenom olika rollval som integrering och isolering, medlemskap och aktivitet i internationella organisationer samt samarbeten och samordning som medel för att nå dessa mål. (Andréns 2002: 35) Undersökningen kommer att fokusera på hur Sverige som stat använt sig av militära interventioner inom ramen för olika internationella organisationer och samarbeten vilket ytterligare knyter undersökningen till de teorier som kommer användas då dessa har sitt ursprung i internationella relationer.

2.4 Svensk säkerhetspolitik

Efter andra världskriget, när polariseringen mellan öst och väst kom att intensifieras, drev Sverige en politisk linje som gick ut på alliansfrihet i fred syftandes till neutralitet i krig. I praktiken innebar politiken att Sverige fram till och med 1990-talet inte ingick i några allianser för att på så sätt slippa tvingas agera på en viss sida vid en militär konflikt. (Bäck m.fl. 2011:303) Denna balansgång har en lång historia och går tillbaka ända till stormaktstiden och den efterföljande upplösningen som kröntes med förlusten av Finland 1809. Sedan dess har Sverige och dess säkerhetspolitik påverkats av olika stormakter i närområdet. Innan den tidigare nämnda polariseringen mellan öst och väst har Sverige fått balansera först det tyska kejsardömet mot det ryska tsarriket och sedan Nazityskland mot Sovjetunionen. Svåra men troligtvis nödvändiga beslut har tagits för att bibehålla balansen i vilket inkluderar de eftergifter som gjordes för Tyskland under andra världskriget med syftet

att hålla Sverige utanför kriget. (Andrén 2002:89-90) Politiken som formades av Sveriges historia och geopolitiska läge kom att påverka handlandet under efterkrigstiden i alltifrån handelspolitik och ekonomisk interaktion med andra stater till ställningstaganden i demokratiutvecklingen som skedde i länder som låg i intressesfärer tillhörande de båda stormakterna. Efterkrigstiden kom internationellt att innebära uppbyggandet av olika internationella organisationer som FN och NATO. Sverige kom mot bakgrund av sin alliansfrihet att stå utanför samarbete med NATO. (Bäck m.fl. 2011:303-305) Dock gjordes försök redan 1949 att ingå ett skandinaviskt försvarsförbund vilket lanserades som ett tredje alternativ mellan den demokratiska kapitalismen och den totalitära socialismen men som inte skulle ses som ett tredje stormaktsblock utan syftade till att upprätthålla en alliansfri zon i Skandinavien. Alternativet blev dock aldrig realitet eftersom Norge och Danmark valde inträde i NATO. (Andrén 2002:95-96)

Det svenska valet av säkerhetspolitisk inriktning kom dock att bekräftas inom ramen för utvecklingen av FN. Här fanns det en plats för en stat som Sverige att agera inom bland annat fredsbevarande uppgifter utan att påverka situationen i närområdet. FN gav också Sverige ett viktigt forum att interagera i tillsammans med andra stater, både stora och små, på den internationella arenan. Valet av Dag Hammarskjöld som Generalsekreterare kan ses om ett bevis på både Sveriges omfattande roll och ställning i organisationen. Valet kom också att påverka Sveriges agerande för vad denna uppsats främst handlar om, nämligen interventioner. (Andrén 2002:147) Redan 1956 beslutades den första svenska militära insatsen av regeringen, vilket skedde efter en förfrågan av just Dag Hammarskjöld om att sätta in internationell trupp efter Suezkonflikten mellan Israel och Egypten. Fler insatser följde senare i Kongo, Libanon och på Cypern. (Agrell 2013:19-23, 29-33) Att internationella kriser och liknande händelser hade en påverkan på Sverige kan spåras till 1974 då den dåvarande försvarsutredningen presenterade en definition av det som kom att kallas ”fredskriser” som i korthet innebar att normal fredssituation inte kan upprätthållas i produktion, sysselsättning och export på grund av importbortfall av en eller flera försörjningsviktiga varor utan att det är krig eller krigsfara i omvärlden. Det är med andra ord kriser med lägre aggressionsnivåer som avses. Även om ingen reell försvarsplanering gjordes mot bakgrund av detta så fanns den som en del i analysen av omvärlden. I underlaget till 1992 års försvarsbeslut lyfts också den ekonomiska integrationens betydelse fram för att reducera antalet tänkbara aggressorer. (Andrén 2002:78-79) Innebörden är att svensk säkerhetspolitik inkluderade även andra aspekter än bara det totala kriget där en stormakt skulle angripa Sverige.

Det var dock först efter att kalla kriget slutat som Sverige kom att närma sig olika politiska och militära allianser. I 1992 års regeringsdeklaration saknades explicita hänvisningar till denna utan det konstaterades enbart att "Sverige står utanför militära allianser". (Andrén 2002:118-119) Den fortsatta utvecklingen och inträdet i EU har inneburit att Sverige drivit en politik som stödjer utvecklingen av europeisk försvars- och utrikespolitik och Sverige har även aktivt deltagit i uppsättandet av EU:s stridsgrupper under 2000-talet. (Möller & Bjereld 2010:365) Parallellt kunde under 1990-talet ytterligare ett trenderbrott från den tidigare strikta alliansfrihetspolitiken identifieras inom ramen för en militär intervention i och med att det svenska förband som tjänstgjorde i forna Jugoslavien kom att överföras från FN till NATO. Insatser under ledning av NATO kom sedan att upprepa sig i Kosovo 1999 och i Afghanistan 2002. (Agrell 2013:52-53, 80) I 2009 års utrikespolitiska deklaration meddelades vidare att Sverige inte skulle komma att stå passiva i händelse av ett angrepp på någon av Sveriges grannländer, med andra ord en form av solidaritetsutfästelse. (Möller & Bjereld 2010:365) Denna säkerhetspolitiska utveckling är viktig att ha med sig och förstå för att kunna sätta de militära interventionerna i ett korrekt sammanhang. Utvecklingen förklarar även de avgränsningar som uppsatsen har sett till vilken tidsaspekt som kommer att avhandlas då kalla kriget har ett större fokus på alliansfrihet och neutralitet vilket denna undersökning ej kommer att beröra.

Politiskt har Sverige under ovan beskrivna perioden regerats av olika regeringskonstellationer då både borgerliga och socialdemokratiska regeringar har haft makten. Samarbeten med både NATO och EU har således skett under ledning av båda blocken. Ett sätt att se på företeelsen är att beslutsprocessen gällande utrikes- och säkerhetspolitik bygger på breda politiska överenskommelser där så många partier som möjligt ska skriva under. En anledning till att så är fallet är att utrikes- och säkerhetspolitik betraktas med särskild vikt och den ska ej påverkas av interna politiska förändringar. Det ligger helt enkelt i nationens intresse att undvika partipolitiska bråk i sådana frågor. (Bjereld & Demker 2000:17-18) Även om det finns exempel på att framför allt ideologiska skillnader kan leda till motsättningar inom utrikes- och säkerhetspolitik är det att anse som underordnat. Det innebär i sig att det inte spelar någon större roll vilket eller vilka partier som är vid makten när beslut om en militär insats har tagits. Fallet Afghanistan är ett sådant exempel där Socialdemokraterna satt vid makten när beslutet fattades men insatsen fortsatte och växte efter att de borgerliga partierna övertagit den. Med den utgångspunkten blir det mindre intressant att studera de politiska partiernas inställning och istället se Sverige som en analysenhet.

2.5 Om krig och interventioner

Krig är onekligen en omtvistad företeelse och dess rättfärdigande delas inte av alla. Ett vanligt förkommande etiskt utgångsvärde gällande krig är principerna om *jus ad bellum*, *jus in bellum* och *jus post bellum*. Sammanfattat definierar de vad som kan rättfärdiga ett krig, hur ett krig får föras och förhållandet mellan stater efter ett krig. Den viktigaste principen att lyfta fram kopplat undersökningen och gällande militär intervention är *jus ad bellum*. Enligt denna framgår det bland annat att krig endast får startas för en bra sak och att intentionerna måste vara goda. Vidare måste krig ses som en sista utväg där nyttan övervinner lidandet. (Fabre, 2012:4) Militära interventioner kopplas ofta samman med begreppet humanitär intervention och många gånger är det just humanitära motiv som anges vid användandet av militär makt internationellt. Grundproblematiken ligger i vilken rätt en eller flera stater har att intervensera i andra staters angelägenheter. Vilka kriterier ska vara uppfyllda och vilken typ av lidande måste finnas för en intervention ska få ske är exempel på frågor som kan diskuteras. (Fabre, 2012:166-167) Det bör också framhållas att en av de viktigare aktörerna vid interventioner är FN som med sina resolutioner i säkerhetsrådet kan göra en intervention legitim eller inte. Från 1980-talet och framåt skedde också en stor ökning av fredsbevarande operationer initierade av just FN. (Farrell 2002:287) Denna undersökning kommer inte att försöka rättfärdiga eller motivera varken krig eller interventioner. Utgångspunkten är istället ett konstaterande att militära interventioner sker och att dessa kan motiveras mot bakgrund av en rad olika faktorer som den egna statens säkerhet, dess vilja att expandera, krav från opinionen eller av humanitära skäl. De normativa aspekterna kommer istället att komma ifrån de olika teorier som presenteras och dessa ska sedan försöka kopplas ihop med de motiv som Sverige uttryckt i de empiriska fallen.

2.6 Empiriskt underlag för undersökningen

Teorierna kommer att användas för att analysera tre olika fall där Sverige agerat militärt på den internationella arenan under 1990-talet och 2000-talet. Valet av fall är strategiskt valt och baserat på att de lett till samma utfall i form av intervention med militär trupp. Konflikterna har i sig dock varit olika både avseende geografi och vem som varit samordnande, i denna aspekt är fallen olika. Vidare har olika regeringar styrt vid tidpunkten för besluten vilket innebär att det finns politisk spridning mellan höger och vänster. Gemensamt är dock att de varit betydelsefulla genom att de haft en inverkan både nationellt och internationellt. Därmed finns förutsättningarna att skapa ett empiriskt förhållande som gynnar generaliserbarhet. Baserat på ovanstående har följande fall valts ut:

1. Bosnien – svensk trupp under FN-mandat som senare överförs till NATO
2. Afghanistan – svensk trupp deltar under NATO-ledning från start
3. Tchad – svensk trupp deltar under EU-ledning från start

3 Metodologiskt tillvägagångssätt

Denna undersökning är vad Teorell och Svensson karakteriserar som intensiv och närmare bestämt en jämförande fallstudie. Den kommer att gå på djupet både avseende teori och empiri för att på så sätt undersöka hypotesen och ge svar på frågeställningen. (Teorell och Svensson, 2007:267) För att kunna angripa och undersöka det empiriska materialet så används vad Esaiasson m.fl. beskriver som kvalitativ textanalys för att systematisera och klassificera innehållet och på så sätt att inordna det i förhållande till respektive teori. (Esaiasson m.fl., 2007:238-239) Denna undersökning har genomförts med redan på förhand definierade kategorier eller annorlunda uttryckt svar på frågan som ställts vilket illustreras av de teoretiska modellerna som presenterats tidigare. Anledningen till att så är fallet beror på att undersökningen är upphängd runt en hypotes och att teorierna är knutna till prövandet av densamma. Som en del i den kvalitativa textanalysen har idéanalys använts för att extrahera kärnan i det empiriska materialet. Idéanalys kan ske på olika sätt och kan till exempel syfta till att både förklara och beskriva. I denna undersökning har idéanalysen syftat till att främst beskriva. Beckman beskriver arbetet som att ”inferera” vilket skiljs från att ”referera”. Därmed sker ingen ren redogörelse av materialet utan fokus för den empiriska delen har varit att med mina teoretiska glasögon extrahera det som sedan kan användas för att förklara med hjälp av de teoretiska modellerna. (Beckman, 2005:49-50) Som Beckman uttrycker det så *”...vore det ett misstag att tro att beskrivningar av verkligheten inte också bidrar till att förklara den”*. (Beckman, 2005:49) Textanalysens i sig har, även om den endast är beskrivande i sin natur, en central roll för att kunna förklara agerandet. Härmed är det också viktigt att poängtera att den aktör som avses är Sverige och då både begreppets extension och intention är omfattande beroende på vad som avses är det viktigt att definieras. I denna undersökning åsyftas Sverige som stat och dess agerande avser av regeringen eller av riksdag beslutade handlingar.

3.1 Analysmodell

Med hjälp av idéanalys kommer Sveriges beslut kopplat till respektive fall beskrivas för att skapa en empirisk bild. Respektive fall kommer att analyseras utifrån de teoretiska modellerna för att undersöka vilken som varit normerade. Det sammanställda resultatet kommer sedan att kunna användas för att pröva hållbarheten i min hypotes. Om resultatet blir att ingen av modellerna kan förklara Sveriges agerande är resultatet ofullständigt. Om däremot någon av modellerna baserade på neorealism (säkerhet) eller neoliberal institutionalism (samarbete) kan förklara Sveriges agerande är hypotesen att betrakta som falsifierad. Endast om konstruktivism (identitet) visar sig vara normerande går hypotesen att bekräfta.

	Samarbete	Identitet	Säkerhet
Bosnien			
Afghanistan			
Tchad			

Figur 2: Översikt av analysmodell

3.2 Material

En avgörande faktor för att hypotesen i undersökningen ska kunna prövas är att en noggrann redogörelse av teorierna föregår omsättandet till de operationella indikatorerna som ska nyttjas i analysen. Då teorierna är omfattande och spänner över ett brett spektra har strävan varit att börja med att presentera de breda dragen inom respektive teori för att sedan gå stegvis och avsluta med att precisera synen på militära interventioner. Mot bakgrund av detta har både texter skrivna av författare och företrädare för respektive teori samt sammanställningar och analyser av desamma använts. Ett par antologier och andra böcker har varit särskilt framträdande och förtjänar ett särskilt omnämnande. Först vill jag framhålla *International Politics* av Robert J. Art och Robert Jervis. I denna lyfts flera av de teorier som undersökningen avhandlar fram av erkända teoretiker inom respektive teori. Vidare har även *The Globalization of World Politics* av John Baylis m.fl. använts då den ger en bra presentation av framför allt de stora dragen av respektive teori vilket lett till en god översikt.

Gällande bakgrundsmaterial och särskilda aspekter har ämnesspecifika artiklar och böcker av bland annat Robert Jervis, Nils Andrén och Cécile Fabre använts. De har främst nyttjats för att ge grundläggande information om olika begrepp och företeelser för att på så sätt fastslå en utgångspunkt för undersökningen.

Gällande det empiriska materialet och beskrivningen av de olika fall som avhandlar Sveriges deltagande i interventioner har underlag hämtas från officiella källor som utrikespolitiska deklARATIONER och propositioner. Med andra ord har huvuddelen av materialet hämtas från regering och riksdag. På så sätt kommer denna del att vara entydig och ge samma typ av empiriska underlag i samtliga fall.

3.3 Avgränsningar

Denna undersökning avhandlar en begränsad tidsperiod. Anledningen till att så är fallet beror på att den neutralitetspolitik som fördes under kalla kriget gav Sverige relativt små möjligheter att aktivt samarbeta militärt utanför FN. Därmed blir perioden mer komplex att undersöka för att pröva hypotesen. Tiden efter innebar att Sverige hade helt nya möjligheter till samarbete och interaktion vilket ger en bättre bredd av fall att undersöka.

Vidare är teorierna avgränsade till vad som kan betraktas som mer traditionella vilket också är medvetet och baserat på att de delar ett antal grundantaganden om det internationella systemets struktur och att stater är en viktig aktör att studera. Resultatet är en tydligare teoretisk ram som samtidigt öppnar upp för kritik mot att mer alternativa teorier inte får utrymme. Kritiken är till del befogad men sett till hypotesen och den valda metoden så hade undersökningen annars riskerat att bli allt för omfattande. Teorierna i sig är relativt omfattande och för att göra dem hanterbara har respektive teori avgränsats till att fokusera på en huvudsaklig teoretiker och dennes tolkning av teorin. Det främsta syftet, utöver att minska omfattningen, är att göra teorierna mer överskådliga och därmed mer jämförbara.

3.4 Validitet och reliabilitet

Systematiska mätfel, eller ett fel som upprepar sig på ett systematiskt, leder till låg validitet medan osystematiska mätfel, eller slumpartade fel, leder till en låg reliabilitet. (Teorell och Svensson, 2007:57) För att undvika detta har ett antal åtgärder vidtagits. Det tydligaste exemplet är den teoretiska abstraktionstrappa som används för att de tre teorierna skall analyseras på samma sätt. Därmed undviks att olika teorier betraktas på olika sätt och en god reliabilitet uppnås. Likaså har ett tydligt avgränsat material valts ut för de empiriska fallen för att på så sätt erhålla en likformad grund att stå på. För att undvika systematiska mätfel har de empiriska fallen valts med omsorg på så sätt att de skiljer sig åt vad gäller olika förutsättningar vilket beskrivs i kapitel 2.6. Den stora begränsningen för att uppnå god validitet ligger i det begränsade empiriska underlaget och den avgränsning som gjorts då underlaget inte tar höjd för eventuella underliggande faktorer utan endast officiella motiv. Texterna har dock legat till grund för beslut och kan därmed antas inneha en sådan vikt att de bidrar till ökad validitet. Gällande begreppsvaliditet har i de fall ett behov identifierats en definition gjorts.

4 Teori

Respektive teori presenteras generellt i syfte att skapa en teoretisk grund från vilket det är möjligt att genomföra fortsatt analys därefter bryts de stegvis ner enligt den tidigare presentade abstraktionstrappan.

4.1 Realism och neorealism

Klassiska grundantaganden inom realismen är dels en pessimistisk syn på den mänskliga naturen och dels en övertygelse om att internationella konflikter i slutändan alltid kommer att lösas med krig. Människor vill själva kontrollera sina liv och drivs av en tävlingsnatur, de vill således inte bli utnyttjade av andra. En framträdande teoretiker inom realismen är Hans Morgenthau som uttrycker det som att politik är en kamp om makt över människor, särskilt inom internationell politik. Denna syn grundar sig på antaganden av andra teoretiker som Machiavelli och Hobbes vilka alla är övertygade om att makt är det enskilt viktigaste målet och att internationell politik i slutändan är just en kamp om makt. (Jackson & Sorensen 2003:68) Vidare är realister skeptiska till att det skulle finnas några universella moraliska principer, istället förespråkar de att staters ledare ska ställa sig över traditionell moral och en skillnad ska göras mellan den politik som bedrivs inom landet och den som bedrivs i relation med andra stater. (Dunne & Schmidt 2011:86-87) Realismen som många andra teorier har flera olika förgreningar och har utvecklats över tiden. Bilden som beskrivits ovan syftar till att ge en generell förståelse och historisk koppling. Fortsättningsvis kommer Kenneth Waltz och hans något mer avgränsade neorealism att tillämpas.

Med synen på det internationella systemet så framträder ett av neorealismens tydligare ställningstagande i form av synen på den internationella strukturen som anarkisk. Waltz beskriver förhållandet i det internationella systemet som ett tillstånd där stater över tiden är krig. Innebörden är inte att ett ständigt krig pågår enligt vad som redovisats av exempelvis Fabre ovan utan ska tolkas som att stater själva kan bestämma när de vill utöva våld för att erhålla makt och att krig därför kan utbryta när som helst. Just avsaknaden av en överordnad

aktör som kan reglera förhållandet mellan stater är vad som skapar den anarkiska strukturen. (Waltz 2013:45-46) Ett centralt begrepp inom realismen är makt och även för Waltz utgör makt en viktig del i den internationella strukturen. En stor skillnad är dock att neorealismen har en vidgad syn på begreppet som innebär att en stats makt är dess samlade förmågor i form av militära, ekonomiska och teknologiska resurser samt möjligheten att använda dessa. (Lamy 2011:117) Stater varierar i storlek, rikedom, makt och form men är ändå funktionellt lika. De är lika i det avseende att de delar uppgifter, med andra ord är det inte funktionen som skiljer utan deras förmågor. Staters sammanvägda förmågor är vad som i sin tur formar agerandet och inordnar dem i det internationella systemet. Waltz erkänner att stater inte är de enda internationella aktörerna, men anser dem vara de viktigaste och det är därför han slår fast att stater är den enhet som skall analyseras. (Waltz 2013:41-44)

För att sammanfatta så här långt bygger neorealismen på att staters agerande styrs av den anarkiska strukturen på det internationella systemet. För att kunna härleda detta till hur stater agerar vid militära interventioner måste också anarkin förklaras och dess påverkan på staters interaktion med andra. Lamy exemplifierar det genom att utgå från Waltz och principen om stater som funktionellt lika enheter vilka alla upplever de begränsningar som anarkin medför. Därför strävar de hela tiden efter att minst bibehålla sin position i systemet. Skillnaden i agerande mellan olika stater beror således på vilka förmågor en stat innehar. Två olika stater kan sträva efter samma mål, att skydda sina nationella intressen, men ändå agera på helt olika sätt. En svagare stat kan givet anarkin välja att ingå i en allians eller delta i en internationell organisation för att försöka påverka och kontrollera andra länders rustning. En stark stat med stora resurser kan i stället välja en mer unilateral väg och öka sin egna militära förmåga för att nå samma mål. (Lamy 2011:119)

Givet neorealismens syn på den på det internationella systemet, den anarki som råder och dess påverkan på de enskilda staterna ska interventioner betraktas utifrån just den enskilda intervenerande statens perspektiv. Syftet med en intervention är framförallt att tillskansa den egna staten mer makt på bekostnad av andra. En svag stat kan därmed använda interventioner för att förbättra sin position medan starkare stater kan använda dem för att befästa densamma. Detta kan ske på olika sätt, både geografiskt för att öka makten i ett särskilt område eller tematiskt. Enligt samma logik kan stater även välja att ingå i samarbeten med andra stater inom ramen för interventioner men det är i slutändan den egna statens säkerhet som är avgörande för vilka aktioner som kommer att tas. Således är *säkerhet* det centrala för neorealismen.

4.2 Liberalism och neoliberal institutionalism

Den liberala teoribildningen har sitt ursprung i framväxten av den moderna liberala staten. Traditionella liberala filosofer som John Locke presenterade en mer optimistisk bild i och med utvecklingen av det moderna samhället och den kapitalistiska ekonomin. Centralt inom liberalismen är individens frihet från den auktoritära staten. Utgångspunkten är en positiv syn på den mänskliga naturen och tron på att förnuft och rationalitet även kan tillämpas inom internationella relationer. I praktiken innebär grundsynen att även om individer drivs av ett egenintresse och rivalitet delar de så pass många intressen att de väljer att ingå i samarbete med andra på så väl individnivå som internationellt. Samarbete utvecklas vidare av att samhället hela tiden utvecklas med det övergripande syftet är att göra det bättre för majoriteten. (Jackson & Sorensen 2003:106-107) För att så ska bli fallet och för att utveckling och samarbete ska fortskrida krävs institutioner som hjälper till att skydda grundläggande värderingarna inom liberalismen som frihet, ordning, rättvisa och tolerans. Dessa behövs såväl nationellt som internationellt då ingen skillnad görs mellan de båda arenorna, istället förespråkas god styrning både inom och mellan stater samt mellan människor runt om i världen. (Dunne 2011:102-103) Liksom inom realismen är liberalismen en bred teori med många förgreningar och i denna undersökning kommer Robert Keohane och neoliberal institutionalism att användas för vidare fördjupning.

Den neoliberal institutionalismen utgår ifrån att det internationella systemet saknar en suverän auktoritet som kan tvinga stater till att ingå avtal, vilket leder till att ett utrymme skapas där möjligheten att välja en unilateral väg finns. Systemet bidrar till en misstänksamhet där stater måste oroa sig över att andra stater ska utnyttja dem till sin egen vinning vilket leder till misstänksamhet. (Jervis 1999:43) Neoliberal institutionalism har med detta som bakgrund utvecklats utifrån teorier om funktionell integration och studier i regional integration. Dessa gör gällande att utveckling och framgång bygger på att suveräna stater ger upp en del av sin suveränitet och därigenom skapar integrerade samhällen som kan främja ekonomisk utveckling och agera för att lösa problem. Dessa tankar, idéer och teorier utvecklades vidare av bland annat Keohane och Nye som såg världen utifrån ett antal nya karaktärsdrag. Dessa var ökad sammankoppling mellan stater och icke-statliga aktörer, obefintlig skillnad mellan hög och låg politik, ett erkännande av andra kanaler för interaktion över nationella gränser än bara de statliga samt en minskad roll för den militära makten. I ljuset av ovanstående blir olika former av institutioner mycket viktiga då dessa kommer vara

avgörande för att samarbete ska fungera i den miljö som det internationella systemet medför. Centralt är även att finna gemensamma intresseområden bortom enbart handel och utveckling. Efter kalla krigets slut har nya hot som terrorism och säkerhet också blivit viktiga för neoliberala institutionalister att hantera. Hanteringen av sådana hot kan fungera genom att stater samarbetar för att maximera absoluta fördelar då de som rationella aktörer ser vinsten av det. (Lamy 2011:121-122) Med andra ord är staten fortfarande en viktig aktör men institutionerna är än viktigare. Keohane drar det till och med så långt att han påstår att analysera världspolitik är detsamma som att diskutera internationella institutioner. Det är institutionerna som bidrar till att upprätthålla den rådande världsordningen. Funktionen de fyller är att de medverkar till att skapa informationsstrukturer och till att skapa normer för vad som är legitimt och inte. Att vara en del av en institution, vad Keohane kallar ”insider”, innebär att kunna tolka det språk som används gentemot de som inte är en del. På så sätt kan andras åsikter både tolkas och manipuleras. Institutioner måste dock fungera för att vara effektiva och Keohane lyfter även fram att långt ifrån alla har varit effektiva. Som exempel pekar han på att institutioner med liknande värderingar och politiska system sannolikt kommer vara starkare än de som har en större mångfald bland medlemmarna. (Keohane 2013:151-152)

Avseende interventioner finns det inom ramen för den neoliberala institutionalismen ett relativt stort utrymme. En förutsättning är dock att de sker inom ramen för något internationellt samarbete och att syftet främjar de grundläggande värderingar som liberalismen står för. Då stater är viktiga aktörer, men utifrån den anarkiska strukturen ser vinster i att samarbeta med andra, blir det logiskt att så även sker när en stat antingen hotar säkerheten för sin egen befolkning eller för den delen hotar säkerheten för andra stater. Som sammanhållande forum och som möjliggörare finns de olika internationella samarbetsorganisationer vilka regionalt eller globalt arbetar med säkerhet. *Samarbete* är således utifrån ovanstående analys essentiellt ur den neoliberala institutionalismens perspektiv.

4.3 Konstruktivism

Jämfört med de två tidigare presenterade teorierna är konstruktivismens historia något kortare. Det är också som en kritik mot den så kallade ”neo-neo” debatten i vilken konstruktivismen har sitt ursprung. Det finns flera olika varianter av konstruktivismen och den har förgreningar i både sociologi och kritisk teori. Minsta gemensam nämnare är att de berör hur idéer definierar internationella strukturer vilka i sin tur formar identiteter och intressen hos stater. Stater och icke-statliga aktörer återskapar sedan dessa strukturer och när förutsättningar och tillfälle ges kan de också förändra dem. Med andra ord är inte strukturen statisk utan det är aktörerna som tillsammans skapar och förändrar den. (Barnett 2011:150) En av de starkare rösterna inom konstruktivismen (ibland benämnd socialkonstruktivismen) är Alexander Wendt och liksom de två ovanstående avsnitten kommer det vara hans teorier som utgör grunden för vad som avhandlas vidare.

En av Alexander Wendts mer kända titlar är ”Anarki är vad stater gör den till”. Redan i denna rubrik sätter han fokus på det internationella systemet och medger att det råder en form av anarki i densamma. Enligt Wendt så agerar människor mot andra objekt, inklusive aktörer, baserat på vilken mening de har i förhållande till dem. En stat kommer till exempel agera på ett sätt mot en vänligt inställd aktör och på ett annat mot en fientlig inställd sådan. Med andra ord räcker anarki inte till för att förstå hur aktörer förhåller sig till varandra. Genom att interagera med andra så skapar en aktör en identitet som är rollspecifik. Därmed kan en aktör inneha olika identiteter beroende på sina olika institutionella roller. (Wendt 2013:65-66) Vidare så introducerade Wendt begreppet ”agent-struktur” och inom ramen för internationella relationer är agenten densamma som staten och med strukturen avses den internationella strukturen. Strukturen i sig är mer omfattande än att bara begränsa agenten, den skapar identiteter och intressen. Genom att stater sedan interagerar med varandra återskapas strukturen i sig. Staterna skapar vilka normer som ska gälla i den givna strukturen och problemet kommer då dessa ofta återskapas utan närmare eftertanke. Anledningen till att ofta blir fallet är att allmänt vedertagen kunskap, vanor och rutiner tar över. Möjligheten finns dock att skapa nya normer som kan ändra beteende eller till och med strukturen i sig. Svårigheten är att övertyga andra stater som kan ha andra intressen och därmed vilja bibehålla en rådande struktur. (Barnett 2011:152) Anarkin är mot bakgrund av ovanstående kulturell och idébaserad snarare än materiell. Olika kulturella sätt att se på internationell politik leder således till olika beteenden. Wendt beskriver tre sådana i form av Hobbes, Locke och Kant.

Enligt Hobbes är det allas krig mot alla vilket leder till ingen kan lita på någon annan och militär makt är det enda sättet att överleva. Enligt Locke är världen inte lika polariserad utan här ses andra som rivaler men med ett ömsesidigt erkännande av varandras suveränitet. Kants värld är ytterligare mer baserad på en vänlig struktur där konflikter kan lösas utan krig och där samarbete inte är omöjligt för att bekämpa hot. (Wendt i Barnett 2011:157)

I sina teorier lägger Wendt ett stort fokus på staten som analysenhet. Det är staterna som konstruerar varandra i sina relationer och det är genom denna interaktion som den internationella anarkin skapas vilken sedan definierar relationerna. (Jackson & Sorensen 2003:258) Inom och även bortom staten är den enskilda människan betydelsefull då synen på den egna staten och dennas värderingar, åskådningar och attityder spelar en viktig roll för vilken väg som kommer att tas. Är övertygelsen att staten är stark och att andra folkslag är svagare kommer det i slutändan att få genomslag på politiken som förs. Är istället fred och samarbete viktiga värderingar kommer dessa att bli normerande. (Jervis 2013:380)

Konstruktivismen kan te sig som något mer diffus än de tidigare presenterade teorierna men för att sammanfatta principerna finns inget socialt utanför den mänskliga aktiviteten eller för den delen självständigt i förhållande till densamma. Inget är givet utan allt kan förändras vilket innebär att om världens stater väljer att ge upp sin suveränitet skulle också den anarkiska strukturen försvinna.

Baserat på ovanstående blir förhållandet konstruktivism och interventioner en tudelad fråga. Dels beroende på vilken självbild en stat har, med andra ord kommer statens historia, värderingar och normer att spela in. Vidare spelar även förhållandet mellan staten och dennas uppfattning om strukturen på det internationella systemet en roll. Hur staten interagerar med andra stater och hur den uppfattar sin plats i systemet blir tillsammans med självbildens vad som avgör om en stat väljer att stödja, motarbeta eller aktivt delta i interventioner. Konstruktivismen tar således inte specifikt ställning varken för eller emot interventioner. De är inte givna utan aktörerna skapar tillsammans förutsättningar för interventioners vara eller icke-varande. Sammanvägt innebär det att interventioner blir en fråga om *identitet*.

5 Tre fall av militära interventioner

5.1 Fallet Bosnien

I regeringens proposition 1992/93:254 som lämnades in i maj 1993 framgår det att regeringen vill att 1000 soldater ska ställas till förfogande för FN för att säkerställa fred i forna Jugoslavien.

Propositionen lyfter fram att det svenska bidraget är ett resultat av att FN säkerhetsråd medgivit tvångsåtgärder baserat på att situationen i området utgör ett hot mot fred och säkerhet. Vidare framgår det att Sverige redan bidragit med stora mängder pengar till exempelvis UNHCR:s insats i området och att andra insatser gjorts med poliser, observatörer och militär trupp i Makedonien. Således konstateras att Sverige redan har ett omfattande åtagande i landet. Vad avser förhållandet mellan Sverige och FN påtalas vikten av det kollektiva åtagande som ett medlemskap innebär. Den humanitära situationen för befolkningen berörs, om än i begränsad omfattning. Regeringen sätter istället händelseutvecklingen i kontexten av europeisk säkerhet och ser den som ett allvarligt hot mot densamma. Även utformningen och beväpningen av styrkan som regeringen har för avsikt att skicka påvisar tydligt att den skall kunna användas i krigsliknande förhållanden. Lojaliteten till FN och det ansvar som Sverige har är ett av de centrala dragen i propositionen. (Proposition 1192/93:254)

I riksdagen 1993 berörs situationen i Jugoslavien inte på samma sätt som i propositionen. Här är tonen dock något annorlunda då en större vikt läggs på att presentera den svåra situation som råder i landet och de umbäranden som folket lider. Fokus ligger på att beskriva vilka humanitära insatser som Sverige har gjort. Den europeiska säkerheten framhålls fortfarande som viktig men den sätts inte i relation till konflikten i Jugoslavien. Istället presenteras behovet av europeisk solidaritet som en metod som kan hejda konflikter innan de brutit ut. Sveriges militära deltagande i Jugoslavien framställs som strikt fredsbevarande. (Riksdagen 1992)

Sammanfattningsvis visar den genomförda analysen att Sverige motiverar sitt bidrag med en kombination av europeisk säkerhet och skydd för civilbefolkningen. Lojaliteten och

Sveriges historia av att ställa upp när FN kallar blir genomgående tydligt. Sverige framstår som villig att både dra sitt strå till stacken vad gäller en FN insats men också att bidra till skyddet av Europa. Även det faktum att Sverige redan valt att investera stort i bistånd framstår som en ytterligare motivator. De nyckelord som går att härleda ur innehållet är: lojalitet, säkerhet, bistånd och FN

5.2 Fallet Afghanistan

I regeringens proposition 2001/02:60 som lämnades in i december 2001 framgår det att regeringen vill att 45 soldater ska ingå i den planerade multinationella fredsstyrkan i Afghanistan.

Propositionen motiverar detta bidrag med att säkerhet är en av de grundläggande faktorer som krävs för att den afghanska politiska processen skall utvecklas. Vidare hängs behovet av ett svenskt bidrag upp på att säkerhet också ska omfatta det afghanska folket och att det i förlängningen är en förutsättning för en effektiv biståndsverksamhet. Propositionen sätter insatsen i kontexten av tidigare svenska insatser och refererar bland annat tillbaka till den långa tradition av bistånd som lämnats till landet sedan 1980-talet. En viktig aktör som nämns och framstår som central är FN. Vid flera tillfällen påtalas det att hela interventionen bygger på just ett FN mandat och villkoras mot den resolution som FN förväntas att anta. Även Sveriges sedan tidigare genomförda samarbete med FN i olika former tas upp. Samarbete med andra stater nämns i flera delar av propositionen och det är tydligt att andra länders deltagande är en förutsättning för det svenska deltagandet. Intressant att notera är att NATO som kom att bli den sammanhållande organisationen för hela interventionen inte omnämns vid något tillfälle medan FN omnämns femton gånger. (Proposition 2001/02:60)

Även i den efterföljande utrikespolitiska deklARATIONEN 2002 framhålls FN och vikten av samarbete. Viljan att uppnå rättvisa framträder starkast och är enligt deklARATIONEN vad den svenska utrikespolitiken ska sträva mot. Även säkerhet lyfts fram men det är tydligt att denna inte avser säkerhet för Sverige som nation utan likt rättvisa är det global sådan som eftersträvas. Den svenska säkerheten och då i form av självständighet omnämns i samma mening som säkerhet i närområdet och internationell. Det sker ingen koppling mellan nationell säkerhet och interventionen i Afghanistan. Sveriges tidigare arbete för mänskliga rättigheter framhålls som en del i att nå ovan nämnda målsättning. Interventionen i Afghanistan berörs endast i kontexten att det är de afghanska kvinnorna och barnen som skall

bistås och att ska ske genom att skapa lokal säkerhet för att sedan kunna bygga upp landet. (Regeringen 2002)

Sammanfattningsvis visar den genomförda analysen att Sverige valt att delta i vad som kan beskrivas som en hjälpende intervention då främst humanitära skäl framförs. Säkerhet berörs ofta men endast lokalt och som ett delmål för en bättre situation i Afghanistan. Det har inte identifierats några specifika motiv som kan härledas till Sverige som nation och att svensk säkerhet ska säkerställas. Däremot finns referenser både i resolutionen och i deklARATIONEN till tidigare svensk aktivitet inom ramen för humanitära insatser och till del interventioner. De nyckelord som går att härleda ur innehållet är: rättvisa, säkerhet, samarbete, utveckling och FN.

5.3 Fallet Tchad

I regeringens proposition 2007/08:14 som lämnades in i oktober 2007 föreslår regeringen att en väpnad styrka om maximalt 450 personer ska kunna användas i Tchad och Centralafrikanska republiken under EU:s ledning.

Propositionen tar sin utgångspunkt i att insatsen är en del i EU:s bredare engagemang i regionen. Syftet presenteras som att främja fred, säkerhet, utveckling och respekt för de mänskliga rättigheterna. Den humanitära situationen beskrivs som svår med flyktingar samt stor fattigdom som en del av problematiken. Säkerhetssituationen beskrivs som bräcklig och svåröverskådlig med bland annat laglöshet och etniska motsättningar som en del av omständigheterna. Mot bakgrund av detta presenteras det internationella samfundets arbete vilket sker av både FN och EU och inom ramen för detta framhålls även Sveriges engagemang, som utöver humanitärt bistånd även inkluderar återuppbyggnad via Räddningsverket (RSV). Den kommande militära insatsen under EU:s ledning har sitt stöd i en resolution från FN säkerhetsråd. Det övergripande syftet som framhålls relaterar till precis den situation som målats upp tidigare då interventionen ska skydda civila, flyktingar och internflyktingar. Den ska vidare underlätta humanitär verksamhet samt skydda FN, dess personal och anläggningar. Propositionen påtalar också den synergieffekt som kan uppnås om bistånds- och säkerhetsarbete kan samordnas. En viktig aspekt att framhålla i analysen av propositionen är att EU i sin roll som sammanhållande för insatsen bidrar till att stärka FN:s krishanteringsförmåga vilket för svenskt vidkommande är en central aspekt av den europeiska säkerhets- och försvarspolitik. Sveriges bidrag blir därmed större än att enbart delta i en

militär intervention, det blir tillika en möjlighet att stödja vad som beskrivs som ”det multilaterala systemet”. I ett resonemang om det folkrättsliga mandatet lyfts fram att Tchads regering välkomnat en internationell insats utöver det faktum att den bygger på en FN resolution. Propositionens tyngdpunkt ligger dock på att beskriva problematiken i området och underbygga det internationella samfundets betydelse samt Sveriges roll i sammanhanget. (Proposition 2007/08:14)

Interventionen i Tchad avhandlas av regeringen i den utrikespolitiska deklARATIONEN 2008. Även här framhålls vikten av att den sker tillsammans med FN och EU. Behovet av insatsen hängs upp på den svåra humanitära situationen i landet men innehåller även ett avsnitt om vikten av att skydda individers fri- och rättigheter.

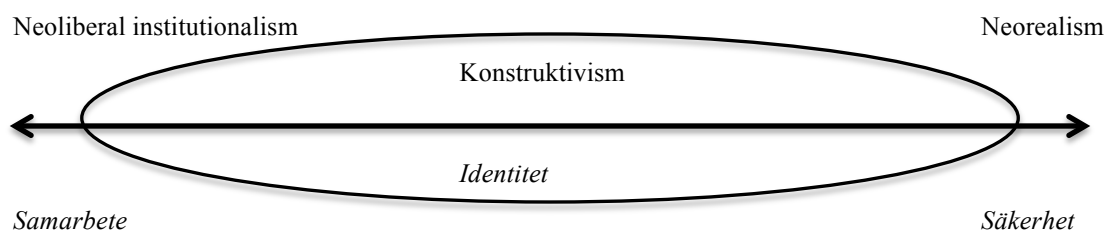
Sammanfattningsvis visar den genomförda analysen att Sverige i fallet Tchad deltar i interventionen för att bistå i en svår humanitär situation. Säkerhet i den mån den berörs syftar uteslutande till att skydda människorna i konfliktområdet och avhandlar inte alls Sverige. Att det finns ett egenintresse framgår av att EU som sammanhållande organisation stärker sin roll som internationell krishanteringsaktör vilket Sverige ser som viktigt. Behovet att inför folket motivera interventionen faller dock tillbaka på FN och dennas, i alla fall från Sveriges perspektiv, centrala roll på den internationella arenan. De nyckelord som går att härleda ur texten är: FN, EU, humanitärt bistånd och samarbete. (Regeringen 2008)

6 Diskussion och slutsatser

6.1 Diskussion

Eftersom teorierna är så pass komplexa har de definierats som begrepp vilka sammanfattar respektive teoris syn på interventioner. I den efterföljande diskussionen kommer begreppen att användas och det är därför viktigt att vara medveten om att en djupare definition och resonemanget bakom avses, inte ordet i sig. För att ytterligare förtydliga vad som åsyftas är begreppen skrivna i kursiv stil när de relaterar till teorierna.

Teorierna i sig går att placera på en linjär skala där ytterligheterna representeras av neorealism och neoliberal institutionalism medan konstruktivismen spänner däremellan. Neorealismen som sätter staten och dess säkerhet i främsta rum blir en kontrast till den neoliberal institutionalismen med sitt fokus på samarbete. Konstruktivismen tar som bekant inte ställning utan ser till andra faktorer som påverkar en stats vilja till att intervensera. Den kan därmed anses spänna mycket bredare än de andra teorierna.

Figur 3: Linjär presentation av teoriernas förhållande till varandra

De tre olika fall som presenterats är även de olika då de skiljer sig åt avseende tid, politiskt styre, geografi och samordnande internationell organisation. Motiven som analysen av propositionerna och deklARATIONERNA gett vid handen skiljer sig åt till del men här finns ändå tydliga gemensamma nämnare. Behovet av att ha en fast förankring och stöd från FN är den tydligaste gemensamma nämnaren. Likaså är avsaknaden av motiv som relaterar till Sveriges säkerhet i princip total. Säkerheten, då den berörs, avser nästan uteslutande de som påverkas av konflikten, individerna, vilket denna undersökning ej har fokuserat på.

6.1.1 Fallet Bosnien

I fallet Bosniens finns, i olika omfattning, inslag av alla tre teorierna. *Säkerhet* lyfts fram men då sett ur ett europeiskt perspektiv. Här finns en underton av svenskt egenintresse som indirekt kan härledas till neorealism då Sverige genom interventionen tillsammans med andra skulle kunna tänkas försöka stärka sin maktposition. Denna analys framstår dock som svag i förhållande till begreppet *samarbete* som framträder som en mycket viktigare motivator. Sveriges roll i förhållande till FN och Europa presenteras som viktiga argument. Likaså att anföras humanitära skäl som går att spåra till liberalismens grunder. När en stat inte längre kan garantera sin medborgares grundläggande rättigheter är det upp till andra stater och organisationer ta över. Även *identitet* går att identifiera då det finns tydliga inslag som går att härleda till Sveriges historiska roll, vilken beskrivits under kapitlet 2.4 Svensk säkerhetspolitik, som fredsfrämjare och därmed den lojalitet som utvecklats gentemot FN och världen. En identitet som vuxit fram genom tidigare handlande och interaktion med andra stater.

Sammantaget är slutsatsen att i fallet Bosnien finns en övervägande argumentation baserad på *samarbete* som ligger till grund för interventionen. Det går dock inte att helt avfärda *identitet* som en del i hur detta resonemang kommit till.

6.1.2 Fallet Afghanistan

I fallet Afghanistan framträder inte begreppet *säkerhet* i analysen. Då ordet säkerhet används avses antingen global sådan eller en mer fördjupad syn vilket denna undersökning inte avhandlar. Intressant är att kriget i Afghanistan allmänt är känt som det globala kriget mot terrorism men för svenskt vidkommande berörs det ej. *Samarbete* är mer framträdande då andra staters deltagande är en förutsättning för Sveriges. Likaså FN:s roll och att säkerhetsrådets resolution ger interventionen ett mandat ses som synnerligen viktigt. Precis som i fallet Bosnien finns det en tydlig ton av liberala värderingar som Sverige och det övriga internationella samfundet måste hjälpa till att garantera. Argumentation som går att knyta till *identitet* finns då propositionen beskriver Sveriges långa engagemang i Afghanistan och det stöd som redan levererats under landets många och långa konflikter. Det är tydligt att det Sverige skapat en identitet gentemot Afghanistan som givare och hjälpare. Den förstärks ytterligare av hur Sverige valt inordna sig i den internationella anarkin genom att vara en del av FN. Likt

fallet Bosnien går det att dra paralleller till kapitel 2.4 för att förstå Sveriges förhållande till FN.

Sammantaget är slutsatsen att i fallet Afghanistan finns en övervägande argumentation baserad på *samarbete*. Men även här finns tydliga inslag av *identitet* vilket innebär att begreppet inte helt går att avfärda.

6.1.3 Fallet Tchad

I fallet Tchad, liksom i övriga fall, är *säkerhet* ingen central del av argumentationen. Sett ur ett annat perspektiv av begreppet och neorealismen kan det tolkas som att Sverige främjar denna insats eftersom den indirekt bidrar till att uppfylla en utrikespolitisk målsättning då den stärker den europeiska säkerhets- och försvarspolitikerna. Återigen framstår *samarbete* som mer påtagligt i argumentationen. Detta då Sverige nu har att förhålla sig till både ett mandat av FN och en intervention ledd av EU. Även i fallet Tchad finns tydliga liberala grundvärderingar och skyddet av individers fri- och rättigheter nämns specifikt som en del av argumentationen. *Identitet* är inte lika framträdande som i de övriga fallen även om det går att spåra inslag av att Sverige har en historia av bland annat i biståndsarbete i landet. Denna historia är dock kortare och normerna och förhållandet mellan Sverige och Tchad är inte lika utvecklat relativt exempelvis Afghanistan.

Sammantaget är slutsatsen att i fallet Tchad finns en övervägande argumentation byggd på *samarbete*. Det finns inslag av argumentation relaterad till begreppet *säkerhet* men inte den omfattning att det kan anses som dimensionerande.

6.1.4 Sammanfattning diskussion

I de tre fallen finns i olika omfattning inslag av samtliga teorier. Neorealismen är den som minst tydligt kan utläsas då egentligen inga motiv går att spåra direkt till teorin såsom den är definierad som begrepp. Istället går det att finna spår av motiv som mer handlar om att uppnå mål eller inflytande. Konstruktivismen som sådan kräver en tillbakablick till kapitel 2.4 för att den ska förstås i ett korrekt sammanhang. De fall som presenteras ovan kan inte analyseras utan en medvetenhet om hur Sverige har agerat tidigare och vilket förhållande Sverige har till andra stater och organisationer. Så har skett i de fall det varit möjligt men det saknas fortfarande vissa pusselbitar för att ett

fullständigt resultat ska kunna erhållas. Samtidigt är teorin i sig väldigt flexibel och anpassningsbar vilket gör att den går att använda väldigt brett. Undersökningen har valt ett kritiskt förhållningssätt för att undvika att dra slutsatser som sedan visar sig vara inkorrekta. Därför ser resultaten i diskussionen ovan ut som de gör. Neoliberal institutionalism har jämfört med de andra teorierna varit mer tydlig och har framträtt ur många olika aspekter vilket gör att den får anses vara dimensionerande. Resultatet sammanställt presenteras nedan:

	Samarbete	Identitet	Säkerhet
Bosnien	x	(x)	
Afghanistan	x	(x)	
Tchad	x		(x)

Figur 4: Sammanställd analysmodell

6.2 Slutsatser

Den ursprungliga hypotesen lyder enligt följande:

- Identitet har varit avgörande i beslut kopplade till svenskt deltagande i militära interventioner efter kalla krigets slut

För att pröva hypotesen har undersökningen analyserat tre olika teorier vilkas betydelse sedan prövats mot tre olika fall. En förutsättning för att hypotesen skulle verifieras var att *identitet* var dimensionerande. Som kan utläsas av analysmodellen ovan har inte varit fallet utan det är istället *samarbete* som varit mest framträdande och som samtliga empiriska fall haft tydliga inslag av. Innebörden blir därmed att hypotesen som den är uppställd och undersökt kan betraktas som falsifierad. Hypotesen som sådan har dock ett ringa värde i sig eftersom den syftar till att söka svaret på frågan varför Sverige deltar i militära interventioner internationellt? Frågeställningen, utifrån de förutsättningar som medges, går ändå att besvara tack vare sättet som undersökningen är upplagd på och det tydliga resultat som finns presenterat ovan. Slutsatsen är att Sveriges deltagande i militära interventioner drivs av idéer som går att finna i den neoliberal

institutionalismen. Sverige ser sig som en lagspelare i den internationella anarkin och jobbar aktivt för att inom olika internationella samarbeten sprida liberala grundvärderingar. Även om det finns inslag av egoism ligger den främsta motivatorn i att vara delaktig och bidra i de samarbeten som Sverige är aktiv inom. Det gäller oavsett om det är en socialdemokratisk eller borgerlig regering. Det gäller även oavsett om behovet finns nära eller långt borta, vilket valet av fall bidrar till att understryka. Därmed är det inte orimligt att anta att Sverige kommer att fortsätta att vara en aktör på den internationella arenan och att deltagande i fler interventioner kommer ske under förutsättning att tydliga mandat finns och där slutmålet bidrar till att sprida liberala värderingar. Med detta sagt kan underlaget från undersökningen bidra till att bättre förstå Sveriges agerande vid militära interventioner och kan användas vid analys av tidigare genomförda eller framtida interventioner.

Ett perspektiv som förtjänar att lyftas fram är hur dessa liberala värderingar och normer kommit till? I presentationen av syfte och frågeställning lades en problematik fram som konstruktivismen borde kunna förklara och som också låg till grund för hypotesen. Problemet i analysen avseende konstruktivism och *identitet* har varit att det inte funnits utrymme att beakta det djup och den bredd som teorin kräver i de avgränsade fallen. Därmed har det varit svårt att utan tvivel kunna slå fast att ett visst motiv verkligen går att härleda ur konstruktivism. Men eftersom den samtidigt inte helt går att bortse ifrån är det rimligt att anta att en viss grad av konstruktivism ändå går att finna i den svenska utrikes- och säkerhetspolitiken. Om den inte kan förklara fenomenet interventioner kanske den appliceras för att förstå något större? Är det så att konstruktivismen kan användas för att undersöka och förklara hur just de normer och värderingar som identifierats ovan kommit till?

7 Litteraturförteckning

- Agrell, Wilhelm (2013). *Ett krig här och nu*; Stockholm, Atlantis.
- Andrén, Nils (2002). *Säkerhetspolitik*; Stockholm, Norstedts Juridik.
- Barnett, Michael (2011). "Social constructivism" i Baylis, John m.fl. (Red) *The globalization of world politics*, Oxford: Oxford University Press.
- Baylis, John (2011). "International and global security" i Baylis, John m.fl. (Red) *The globalization of world politics*; Oxford, Oxford University Press.
- Beckman, Ludvig (2005). *Grundbok i idéanalys*; Stockholm, Santérus.
- Bjereld, Ulf & Demker, Marie (2000) "Foreign Policy as a battlefield: A study of national interest and party motives", *Scandinavian political studies*, vol. 23, nr 1, 17-36.
- Bäck, Henry, Larson, Torbjörn & Erlingsson, Gissur (2011). *Den svenska politiken*; Malmö, Liber.
- Dunne, Tim & Schmidt, Brian C (2011). "Realism" i Baylis, John m.fl. (Red) *The globalization of world politics*; Oxford, Oxford University Press.
- Esaiasson, Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson, Henrik & Wängnerud, Lena (2007). *Metodpraktikan*; Stockholm, Norstedts Juridik.
- Fabre, Cécile (2012). *Cosmopolitan War*; Oxford, Oxford University Press.
- Farrell, Theo (2002). "Humanitarian Interventions and Peace Operations" i Baylis, John m.fl. (Red) *Strategy in the Contemporary World*; Oxford, Oxford University Press.
- Hough, Peter (2008). *Understanding Global Security*; London, Routledge.
- Jackson, Robert & Sorensen George (2003). *Introduction to International Relations*; Oxford, Oxford University Press.
- Jervis, Robert (1999). "Realism, Neoliberalism, and Cooperation: understanding the debate", *International Security*, vol. 24, nr 1, 42-63.
- Jervis, Robert (2013). "The Era of Leading Power Peace" i Art, Robert & Jervis, Robert (Red) *International Politics*, Upper Saddle River, Pearson Education.
- Lamy, Steven L. (2011). "Contemporary mainstream approaches: neo realism and neo liberalism" i Baylis, John m.fl. (Red) *The globalization of world politics*; Oxford, Oxford University Press.

Keohane, Robert O (2011). "International Institutions: Can Interdependence Work?" i Art, Robert & Jervis, Robert (Red) *International Politics*, Upper Saddle River, Pearson Education.

Möller, Ulrika & Bjereld, Ulf (2010). "From Nordic Neutrals to Post-Neutral Europeans: Differences in Finland's and Sweden's Policy Transformation", *Cooperation and Conflict*, vol. 45, nr 4, 363-386.

Teorell, Jan & Svensson, Torsten (2007). *Att fråga och att svara*; Malmö, Liber.

Waltz, Kenneth N. (2013). "The Anarchic Structure of World Politics" i Art, Robert & Jervis, Robert (Red) *International Politics*, Upper Saddle River, Pearson Education.

Wendt, Alexander. (2013). "Anarchy is what states make of it" i Art, Robert & Jervis, Robert (Red) *International Politics*, Upper Saddle River, Pearson Education.

Proposition 1192/93:254. *Svenskt deltagande i av FN:s säkerhetsråd beslutade insatser för säkerställande av fred i f.d. Jugoslavien*

Proposition 2001/02:60. *Svenskt deltagande i multinationell säkerhetsstyrka i Afghanistan.*

Proposition 2007/08:14. *Svenskt deltagande i Europeiska unionens militära insats i Tchad och Centralafrikanska republiken*

Regeringen (2002). *Utrikesdeklarationen*, 13 februari 2002, Riksdagen.

Regeringen (2008). *Utrikesdeklarationen*, 13 februari 2008, Riksdagen.

Riksdagen (1993). *Snabbprotokoll 1992/93:67*, 24 februari 1993, Riksdagen